Kitba ta' Marcello Ghirlando ofm

Il-qarrejja jistaqsu...

X'inhu l-Ktieb tal-Kronaki fil-Bibbja? Veru li jirrakonta l-istorja ta' Iżrael?

Fl-Antik Testment nitkellmu minn żewg Kotba tal-Kronaki. Huma żewġ kotba li per se mgħandhomx titlu u ma nafux min kien l-awtur tagħhom. Ir-rabbini tal-bidu sejħu lil dawn il-kotba bħala "il-ktieb tal-ġrajjiet tal-jiem"; mela kienu jqisu dawn il-kitbiet bħala ġabra ta' ġrajjiet tal-passat, storja mela. Il-verżjoni griega ta' l-Iskrittura, is-Septuaginta (LXX), issejjaħ dawn il-kotba "Paralipomena", jiġifieri "dak li tħalla barra". Fil-fatt fl-antik kienu jaħsbu li l-ġrajjiet imsemmija f'dawn il-kotba mhumiex msemmija fil-bqija tal-kotba ta' l-Antik Testment. Kien San Ġlormu li sejjaħ dawn il-kitbiet "kronaka", sintesi ta' l-istorja divina. Huwa dan l-isem li baqa' matul is-sekli.

L-awtur tal-Kotba tal-Kronaki kiteb wara l-eżilju meta ħafna mill-letteratura ta' l-Antik Testment kienet diġà nkitbet. Huwa jibni l-kitbiet tiegħu fuq ħafna mill-kotba ta' l-Antik Testment. Jiddependi ħafna mill-Ġenesi, mill-Kotba ta' Samwel u tas-Slaten. Insibu ħafna paralleli ma' siltiet meħuda mill-Kotba ta' Ġozwè, mill-Profeti Iżaija, Ġeremija, Eżekjel, is-Salmi u saħansitra mill-Ktieb ta' Rut. U dan barra għejjun oħra extra-biblici. Dawn il-kotba nkitbu wara l-eżilju, probabilment għall-aħħar tas-seklu III qabel Kristu.

Nistgħu ngħidu li l-awtur tal-Kotba tal-Kronaki reġa' tagħna sintesi ta' l-istorja tas-salvazzjoni skond perspettiva li tirrifletti ż-żmien li fih kien qed igħix, iż-żmien ta' wara l-eżilju. Għalhekk għandna eżempju klassiku ta' kif ċerti kotba ta' l-Iskrittura jerġgħu jaqraw u jinterpretaw f'dawl ġdid l-istorja tas-salvazzjoni fil-ġrajjiet konkreti tal-poplu l-magħżul.

Nistgħu naqsmu l-Kotba tal-Kronaki f'żewġ sezzjonijiet prinċipali: 1 Kron 1-9, fejn insibu l-arbli tar-razza, u 1 Kron 10 – 2 Kron 36, fejn insibu l-istorja tal-monarkija sas-sena 587 qabel Kristu. Fl-ewwel parti għandna diversi arbli tar-razza għal popli oħra li magħhom Iżrael għandu rabta u kliem li jiċċara l-identità u l-post tat-tnax-il tribù ta' Iżrael. L-awtur sagru jagħti mportanza lil tliet tribujiet partikulari: Ġuda, Benjamin u Levi. It-tieni parti tagħtina sensiela ta' ġrajjiet storiċi li flimkien jagħtuna l-istorja tal-

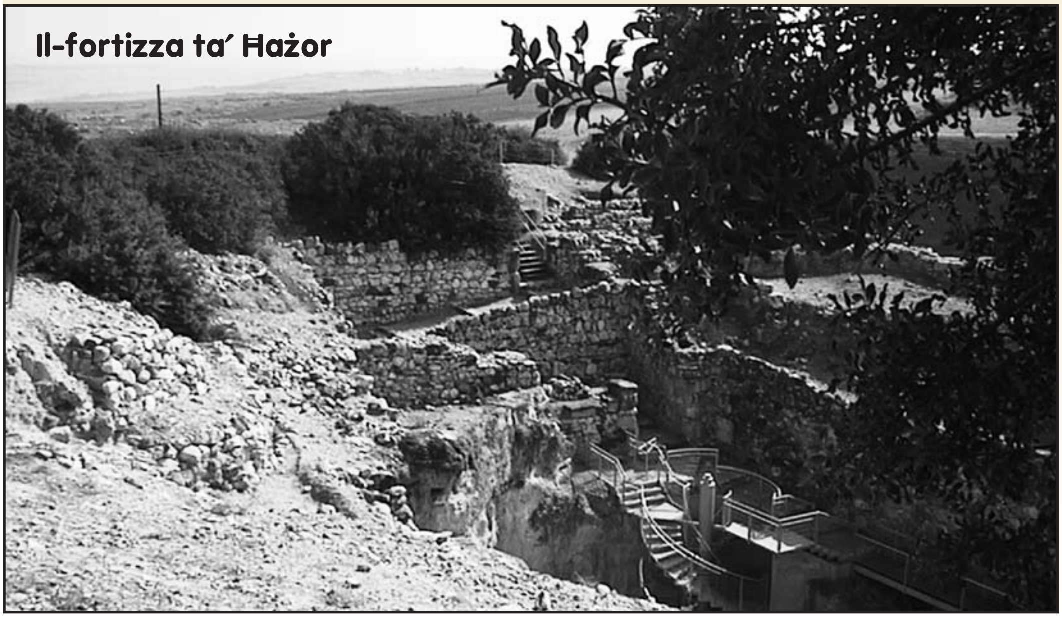

monarkija. Importanza kbira tingħata lil David, li jiġi idejalizzat u mfaħħar għall-għemejjel tiegħu, u lil Salamun, lil bini tat-Tempju, lill-belt ta' Ġerusalem u anke lill-qassisin u l-leviti u d-dmirijiet tagħhom fil-mużika u fil-kant. Huwa fit-2 Kron 6, 19-39, fejn nerġgħu nsibu t-talba sabiħa li Salamun jagħmel lil Alla fit-Tempju malli jerġa' jsir sultan. Dan iż-żmien kollu jiġi ppreżentat bħala żmien idejal, żmien ta' solidarjetà u għaqda nazzjonali.

L-awtur jagħti wkoll l-istorja taż-żewġ monarkiji wara l-qasma, fis-Saltna ta' Ġuda u fis-Saltna ta' Iżrael. Imma hija s-Saltna ta' Ġuda li tirċievi l-importanza f'din l-istojra u għall-awtur sagru hija proprju din li tiġbor fiha l-istituzzjonijiet normattivi li ġew imwaqqfa meta s-saltna kienet magħquda.

L-awtur sagru jippreżenta wkoll ir-rwol tal-Profeti f'din l-istorja tas-salvazzjoni; kelliħom sejħa divina biex idawwlu, jmexxu, jikkoreġu u jkunu sinjal tal-ħniena ta'Alla fost il-poplu. Minkejja dan kollu, kelmet il-profeti ma ġietx milqugħa (2 Kron 36, 14-16). Il-Kotba jagħalqu bil-ġrajja ta' l-eżilju u t-tama ta' futur aħjar. Fl-aħħar vrus tal-Kotba tiegħu, l-awtur sagru jitkellem mid-Digriet tas-Sultan Ċiru li jordna li l-eżiljati jerġgħu lura lejn Ġerusalem. B'hekk l-awtur sagru jantiċipa r-ritorn tal-poplu lejn artu.

Nistgħu ngħidu li b'dawn il-Kotba l-awtur anonimu qed jerġa' jaqra u jinterpreta l-istorja tas-salvazzjoni. Alla, minkejja d-dgħufija u l-infedeltà tal-bniedem, huwa dejjem preżenti fl-istorja, dejjem fidil għall-patt tiegħu. Hu dan li jqanqal it-tama fil-poplu u jgħinu jħares lejn il-futur b'tama u ottimiżmu.

Spiss nisimgħu dan il-kliem f'xi qari mill-Bibbja fil-Knisja: "Il-ġebla li warrbu l-bennejja saret il-ġebla tax-xewka: bis-saħħa tal-Mulej seħħ dan: ħaġa ta' l-għaġeb f'għajnejna?" Xi jfisser dan il-kliem?

L-ewwel u qabel kollox irridu ngħidu li dan il-kliem huwa meħud mis-Salm 118, 22-23. Kull awtur tal-Ġdid Testment li jużah ikun irid isaħħah xi ideja jew twemmin permezz ta' din is-silta ta' l-Iskrittura.

Per eżempju, dan il-kliem jintuża minn Ġesù stess f'Mt 21, 42, wara li rrakkonta il-parabbola ta' l-għalqa u l-bdiewa fejn juri li l-Lhud ċaħduh imma għalhekk il-fidwa tingħata lil kull min jemmen fih. Wara li juża l-kliem tas-Salm, Ġesù igħid, "Għalhekk ngħidilkom li s-Saltna ta' Alla tittieħed mingħandkom u tingħata lil ġens li jagħmel il-frott minnha. U min jaqa' fuq din il-ġebla jitfarrak, u fuq min taqa' tgħaffġu taħtha!"

L-istess silta tas-salm tintuża minn Pietru fid-diskors tiegħu wara l-fejqan tal-magħtub fit-Tempju. Bis-silta tas-salm Pietru jinsisti li l-kapijiet Lhud kienu warrbu lil Kristu, l-ġebla mwarrba mill-bennejja, li saret il-ġebla tax-xewka: Ġesù hu l-mezz tal-fidwa: "Din hi l-ġebla li intom, il-bennejja, warrabtu u li saret il-ġebla tax-xewka. F'ħadd ħliefu ma hemm salvazzjoni..."(Atti 4, 11-12).

Malajr nindunaw li l-ideja tal-ġebla tax-xewka hija tixbiha li qiegħda tintuża biex tindika lil Ġesù Kristu u l-ħidma tiegħu. Il-kelma griega għall-ġebla tax-xewka (akrogoniaios, kephalegonias) ġejja mill-kelma ebrajka

rosh pinna). Il-ġebla tax-xewka tista' tirreferi għall-ewwel ġebla tal-bini li tit-qiegħed biex il-pedament ikun dritt u sod; tista' tfisser il-ġebla li torbot żewġ ħitan, jew il-ġebla li tgħaqqad minn fuq il-ħitan f'anġlu, jew il-ġebla li torbot arkata jew fetħa.

It-tixbiha tkompli tintuża f'1Pt 2, 4-8: "Ersqu, mela lejh, li hu dik il-ġebla ħajja li kienet imwarrba mill-bennejja, imma magħżula minn Alla bħala ġebla għażiża. U intom ukoll, bħal ġebel ħaj, inbnew f'dar spiritwali, saċerdozju qaddis, biex tof-fru sagrifiċċju spiritwali li jogħġbu 'l Alla permezz ta' Ġesù Kristu. Għax hekk hemm miktub fl-Iskrittura: "Jiena inqiegħed f'Sijon ġebla tax-xewka, magħżula u għażiża; min jemmen fiha ma jkollux għax jitħawwad' Għalikom, mela, li temmnu, dan huwa ġieħ! Għal dawk li ma jemmnux, din l-istess ġebla li warrbu l-bennejja saret il-ġebla tax-xewka u ġebla ta' tiġrif u tfixkil; tfixklu għax ma qagħdux għall-kelma ta' Alla; għal dan kienu ddestinati".

San Pawl, f'Efesin 2, 19,-22, juża din it-tixbiha biex juri li l-appostli u l-profeti huma s-sisien tal-Knisja; hu fi Kristu li l-bini jiġi magħqud. "...intom ċittadini flimkien mal-qaddisin u n-nies tad-dar ta' Alla, mibnija lkoll fuq is-sisien ta' l-appostli u tal-profeti, fejn Kristu hu l-ġebla tax-xewka. Fih, il-bini kollu jintrabat sewwa, jitla' f'tempju qaddis fil-Mulej; fih, intom ukoll fl-Ispirtu, tinbnew flimkien f'dar fejn jgħammar Alla".

X'inhu l-Miserere?

Il-kelma Miserere hija latina u tfisser "ikollok ħniena". Meta xi ħadd igħid li ser jitlob il-Miserere dan ifisser li ser jitlob b'wieħed mill-isbaħ salmi tas-Salterju, preċisament is-Salm 51. Il-Bibbja bil-Malti tagħti dan it-titlu lis-Salm: "Il-qalb niedma u sogħbiena". Fis-sotto-titlu insibu dan il-kliem li jiġbor fih il-kuntest storiku li fih inki-teb dan is-salm penitenzjali per eċċellenza: "Salm ta' David, meta Natan il-profeta ġie għandu għax hu kien resaq lejn Batseba".

Il-Miserere huwa mela Salm Penitenzjali li jirrifletti tajjeb is-sentimenti ta' qalb niedma u sogħbiena, salm tajjeb ħafna li jgħinna nidħlu fl-ispirtu ta' l-indiema qud-diem il-kobor ta' l-imħabba ta' Alla.

"Ikollok ħniena minni, o Alla, fi tjubitek; fil-kobor tal-ħniena tiegħek ħassar ħtijie-ti. Aħsilni kollni mill-ħtija tiegħi, naddafni mid-dnub tiegħi.....Oħloq fija qalb safja o Alla, u spirtu qawwi ġedded fija....Is-sagrifiċċju tiegħi, o Alla, hu l-qalb nied-ma; qalb maqsuma u sogħbiena ma twarrabhiex, O Alla".

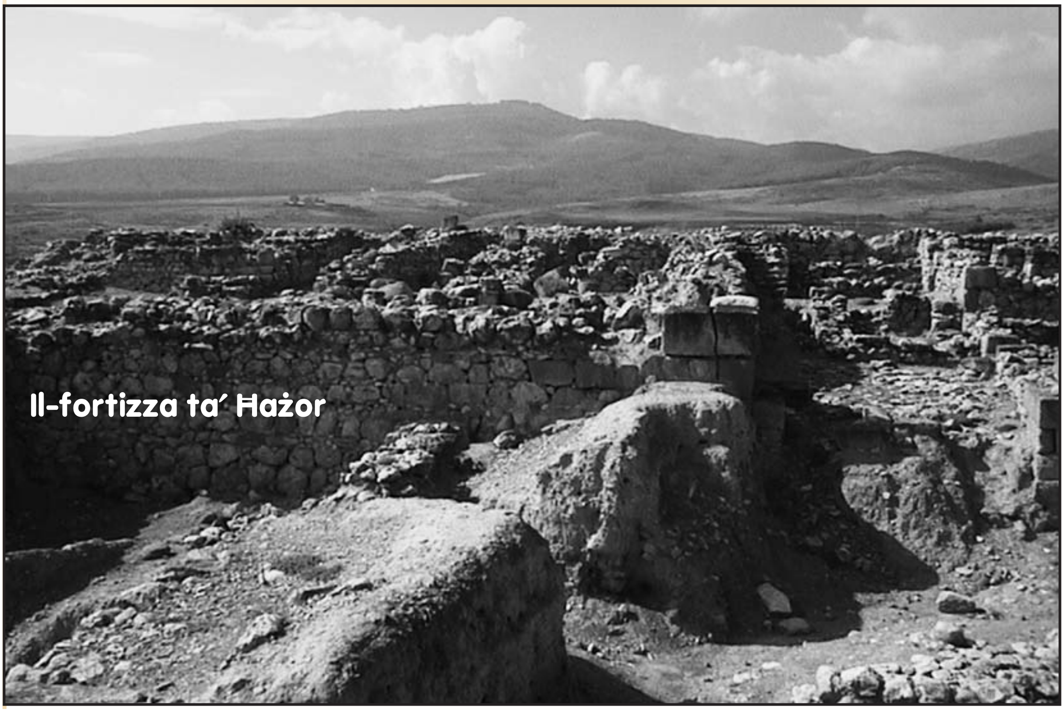
Il-fortizza ta' Ħażor